

MISÈRIA DE POESIA I L'ESTADA DE BLADÉ A LA TORTOSA REPUBLICANA

EMIGDI SUBIRATS SEBASTIÀ
Professor d'anglès i alemany. Escriptor

TORTOSA, CAMÍ DEL DESVETLLAMENT CULTURAL

Tots els apunts biogràfics que s'han anat publicant durant els darrers anys sobre la figura d'Artur Bladé i Desumvila (Benissanet 1907 – Barcelona 1995) fan tan sols un breu esment del fet que va residir els primers anys de la Segona República a la ciutat de Tortosa. Pensem, però, que no s'ha donat una rellevància suficient a la seua estada a la ciutat del Baix Ebre, durant la qual va aprofundir la seua passió literària i va entaular una profitosa amistat amb persones cabdals de la vida política, social i cultural tortosina. El literat benissanetà va deixar la ciutat al setembre de 1936, quan va ser cridat a Barcelona per Martí Rouret, un influent polític empordanès que havia exercit com a mestre d'escola a Móra d'Ebre i l'havia introduït als cercles republicans i catalanistes a finals de la dècada de 1920. Rouret passà a ser el titular de la Conselleria de Sanitat i Assistència Social del Govern de la Generalitat, i va nomenar Bladé secretari personal, càrrec que continuà ocupant igualment poc temps després a la Sotssecretaria de la Presidència.

La Tortosa de la dècada de 1930 estava molt influenciada políticament per dos personatges de primer ordre, el conservador Joaquim Bau Nolla¹ i l'esquerrà Marcel·lí Domingo Sanjuan²; mentre que els cercles catalanistes de la ciutat giraven al voltant del setmanari *Vida Tortosina* (1927-1937) i eren una força veritablement emergent quan va esclatar el conflicte bèl·lic. Durant les primeres dècades del segle xx, la ciutat havia viscut una remarcable renaixença cultural impulsada per personalitats de totes les ideologies que lluien una àmplia amalgama d'estils i de comportaments. Els sectors més tradicionalistes i tortosinistes (lligats a les famílies més adinerades de l'oligarquia agrícola que legitimaven el caciquisme imperant, i al sector conservador més anquilosat de la cúpula del bisbat tortosí), els esquerrans, els sindicalistes d'arrel obrera i els catalanistes, havien de conuiuïre plegats i, consegüentment, polemitzar durament pels seus ideals. Ben segur que estariem en condicions d'enumerar una llarga llista de noms de persones vinculades al món de l'alta societat, de la cultura

i de les lletres tortosines (pintors, escultors, arquitectes, escriptors, canonges, historiadors, advocats, polítics, metges, etc.) que varen llaurar-se un notable prestigi tant a l'interior com més enllà de les terres catalanes. Malgrat que moltes d'aquestes personalitats varen haver de deixar la ciutat³ per tal de portar a terme la seua brillant carrera artística i professional, el moviment cultural tortosí va rebre en la segona dècada del segle l'impuls que necessitava i va tenir una gran incidència social amb l'obertura de diversos centres culturals que varen tenir una vida molt activa i que varen esdevenir tot un referent per a la ciutadania, amb l'organització de nombroses conferències i activitats festives arreu dels barris i els pobles del municipi. Destaquen el de Remolins⁴ i l'Ateneu⁵.

EL CATALANISME REPUBLICÀ

El nacionalisme català era un corrent força minoritari a Tortosa. Tot i això, va tenir seguidors que mostraven un gran dinamisme, capacitat de treball i un alt nivell intel·lectual, que els va permetre arribar a llocs preeminents de les entitats de la ciutat i a ocupar la regidoria de Cultura. El col·lectiu nacionalista més nombrós girava al voltant d'Acció Catalana Republicana (AC), el partit dels intel·lectuals, que s'emmirallaven en la figura cabdal d'Antoni Rovira i Virgili. Es proclamaven de manera oberta com a catalans de Tortosa i varen organitzar activitats importants i emblemàtiques com el Foment de la Sardana per tal d'anar catalanitzant la societat. Al voltant del Centre Republicà Catalanista, varen editar durant onze anys el setmanari *Vida Tortosina* i posteriorment el periòdic *Acció*. Entre els seus principals membres hi havia Joan Cid i Mulet (regidor de Cultura de Tortosa i delegat de la secció d'Arxius del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat al Baix Ebre de 1936-1937), Josep M. Brull Solares (assassinat al camp d'extermini nazi de Mauthausen), Carles Sánchez i Pastor (degà dels periodistes de les Terres de l'Ebre), Joan Angelats, Josep Querol i Voltes, Ricard Salvadó, Josep Bòria, Innocenci Dassoy, Ramon Marqués i Ramon Miravalls i Conesa. Varen formar un bloc ideològicament molt compacte i intel·lectualment brillant. Tenien una única estratègia política tothora dirigida cap al triomf del catalanisme. Pretenien aconseguir una veritable culturalització de la societat, per la qual cosa calia fer conèixer a la ciutadania la seua pròpia història per tal de fer-li comprendre la importància de conservar les seues arrels. Demanaven insistentment un canvi radical en el punt de mira dels partits polítics d'arrel catalana, un veritable punt d'inflexió que portés des d'ara endavant a considerar en majúscules la política feta des de Barcelona, sense cap mena de sucursalismes ni de claudicacions.

Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), força majoritària a la majoria de comarques del Principat i al Govern de la Generalitat, va jugar un paper menor quant a efervescència catalanista, atès que tenia una escassa implantació a la ciutat i una militància en general molt poc preparada. Els seus dirigents es van veure forçats en diverses ocasions a cedir a membres d'AC part de la representació pública que els pertocava per llei. Els seus militants estaven vinculats a

professions liberals i a la incipient indústria del tèxtil, per la qual cosa se la considerava una formació burgesa. Ens resulta molt difícil analitzar el paper d'ERC a Tortosa i valorar la seua força real, atès que varen estar a expenses de la relació d'amor i odi que tenia en Marcel·lí Domingo amb les distintes direccions nacionals de la formació, que va forçar les seues contínues entrades i sortides del partit. Des de 1931 fins a 1936 la força del Partit Republicà Radical Socialista (convertit en PRE, Partit Republicà d'Esquerra, el 1935) els va barrar qualsevol possibilitat d'expansió a la ciutat, i no varen poder assolir representació consistorial si no anaven en coalició amb els marcel·linistes. Ja en ple conflicte bèl·lic el nou partit radical socialista va dissoldre's i els seus antics militants tortosins varen incorporar-se a ERC, la qual cosa li va permetre esdevenir el partit majoritari a Tortosa i a les comarques de l'Ebre, alhora que varen gaudir d'una molt valuosa representació municipal amb personatges de gran talla política, tot i que amb un contingut ideològic escassament nacionalista.

El paper polític més remarcable d'un membre de la formació republicana, no vinculat prèviament al marcel·linisme, va recaure en la figura de Josep Rodríguez Martínez. Fuster de professió, va ser nomenat tinent d'alcalde per la candidatura esquerrana guanyadora de les eleccions municipals del 14 de gener de 1934. El 18 de setembre de 1936 va ser elegit president del Comitè Executiu d'ERC, fet que li va facilitar assolir la presidència de l'alcaldia tortosina quatre dies després. Rodríguez és considerat com l'alcalde màrtir, ja que va ser assassinat a la presó de Pilats de Tarragona el 12 de juliol de 1939.

Un altre important dirigent d'ERC era Francesc Cabanes March, que va ser elegit regidor de l'ajuntament l'octubre de 1936, alhora que va exercir com a jutge municipal (procurador del poble) durant els darrers mesos de la guerra. Sabater d'ofici i actor de teatre amateur, tenia fusta de bon polític i era un excel·lent orador que entusiasma les masses. Durant el conflicte bèl·lic va salvar la vida del periodista tradicionalista Josep Monllaó *Llaonet*, que havia estat director de *La Tradición* i *Heraldo de Tortosa*, del folklorista tortosinista Joan Moreira i de molts altres ciutadans de dreta. La seua bona conducta ciutadana no va evitar que fos assassinat a la presó de Pilats el 12 de juliol de 1936, el mateix dia que l'alcalde Rodríguez i el metge i polític marcel·linista Primitiu Sabaté.

AMICS I LITERATS TORTOSINS

El 1932 Artur Bladé es va traslladar a Tortosa per tal de treballar com a funcionari de recaptació de contribucions, i en aquesta mateixa època va contreure matrimoni amb la seua convilatana Cinta Font; fets que van suposar un canvi considerable en el seu model de vida. Malgrat que només tenia 25 anys, va arribar amb un incipient bagatge literari atesa la seua estreta vinculació des de molt jove a les revistes *La Riuada* i *L'Ideal de l'Ebre* de Móra d'Ebre, i *El Llamp* de Gandesa. Precisament, un dels més prestigiosos i assidus col·laboradors d'aquesta darrera publicació cultural i catalanista (vinculada a la Lliga Regionalista), Salvador Estrem i Fa,⁶ fill de Falset i conegut com el *poeta del Priorat*,

va redactar el 1929 un curiós primer retrat⁷ escrit sobre aquell jove impetuós que ja despuntava com a literat i com a intel·lectual: “Sovint el trobareu abocat als llibres, atipant-se de literatures i de filosofies crues i descabellades, i quan ja en té el cap embotit, surt a fora per tal que el toqui l’aire.”

A Tortosa la seua activitat literària no es va prodigar amb excés. Li coneixem únicament uns quants articles esporàdics publicats en el diari marcel·linista *El Pueblo* durant el seu primer any d’estada a la ciutat, i un conjunt de poemes a *Lluita* (portaveu del Partit Socialista Unificat de Catalunya, PSUC), que analitzarem en un apartat posterior.

En aquest punt, trobem d’interès fer un curt esment dels lligams que va tenir amb dues persones en concret de l’àmbit catalanista i literari, Albert Jardí Porres i Joan Cid Mulet, atès que aquesta relació personal va continuar posteriorment durant els anys de l’exili forçós en terra asteca i va donar uns bons fruits.

Albert Jardí havia estat redactor de *Vida Tortosina*, abans de passar a militar a la Unió Socialista de Catalunya (USC), partit que es va fusionar amb el PSUC els primers mesos de 1936. Després de la guerra, va haver d’exiliar-se a Mèxic, on va arribar a ser president de l’Associació de Viticultors i va fundar una revista, *México Vitivinícola*, que dirigia precisament el jesuenc Joan Cid Mulet. El gener de 1943, Bladé va escriure un apunt sobre la seua amistat amb Albert Jardí i els seus germans que va publicar anys després a la revista mexicana *Xaloc* i va incloure en el seu llibre *De l’exili a Mèxic*:

Excursió, avui, a Cuernavaca, amb els germans Jardí, tortosins. Anem en un cotxe deixat per un amic seu (el qual no ve). Porta el volant un altre amic mexicà. La meua relació amb els Jardí data de l’any 1932, en què jo vaig anar a treballar a Tortosa. Un d’ells, Josep, era de l’Esquerra. Els altres dos pertanyien a la Unió Socialista de Catalunya. I tots plegats, amb d’altres, fèiem un quinzenal, *Lluita*, on jo hi satiritzava, en vers, els adversaris polítics, en una secció que, estraferit el títol d’una obra de Marx, famosa, vaig intitular “Misèria de poesia”...

Quant a Cid Mulet, natural de Jesús (Baix Ebre), va ser fundador de l’esmentat setmanari *Vida Tortosina* i president del Comitè polític d’Acció Catalana a la ciutat. Cid i Bladé varen tenir vides veritablement paral·leles. Varen nàixer el mateix any, 1907, i amb un sol mes de diferència, es varen incorporar de molt joves als ambients republicans catalanistes dels seus pobles respectius, Bladé a La Renaixença i Cid al Centre Republicà Catalanista; i varen haver d’emprendre una ruta incògnita⁸ que els havia de portar al port mexicà de Veracruz amb el mateix vaixell, el *Nyassa*, a l’octubre de 1942. Precisament, el primer cop que Bladé fa esment de la seua amistat amb el literat jesuenc és en un escrit inèdit⁹ en què narra les vivències i les dificultats quotidianes dalt del vell vaixell portuguès amb què creuaven l’Atlàntic.

Però totes les suggestions s’esvaeixen davant les necessitats immediates que dominen ara dins d’aquest vaixell. Cal formar grups de deu persones per tal de poder tenir el dret d’anar a recollir, i després a llençar, una determinada quantitat de productes indeterminats que algunes persones fantàstiques s’en-

testen en anomenar *menjar*, no sabem ben bé per què. Em decideixo a completar l'escamot format per l'amic Joan Cid Mulet, escriptor i poeta tortosí, que viatja acompanyat de la seva muller i fills... Hem anat a la cuina, on, a canvi de vuit francs deixats en garantia, ens han lliurat deu plats, deu pots, altres tantes culleres i forquilles i dues cassoles.

Ja establerts al país asteca, varen col·laborar plegats amb capçaleres històriques com *Revista de Catalunya*, *La Nostra Revista*, *La Nova Revista*, *El Poble Català*, *Pont Blau* i, fins i tot, en la cubana *La Nova Catalunya* de l'Havana, en les quals varen deixar una ferma petjada ebrenc. El 1954 va ser veritablement important per a tots dos, ja que publicaren cadascun un llibre que els donaria gran fama: *Benissanet*, per part de Bladé, i *México en un himno*, en el cas de Cid. Amb aquest esplèndid retrat del seu poble natal, Bladé va donar una grata sorpresa a l'ensopit panorama literari català del moment. Cid va passar a tenir uns lligams molt estrets amb el govern de la República mexicana, que va declarar el seu llibre com a de consulta obligatòria a tots els centres escolars del país.

El 1965, Bladé va redactar un article sobre la llarga tradició literària ebrenc que es va publicar en un històric número de la revista *Serra d'Or*, que va dedicar un monogràfic especial a les Terres de l'Ebre, que encara és un referent avui dia. L'escriptor benissanetà ens fa saber que Cid i Mulet, des de Ciutat de Mèxic estant, li havia facilitat un seguit de dades literàries que el varen ajudar a completar un article força ben documentat.

ELS JURATS MIXTOS DE TREBALL

Artur Bladé va haver de superar un repte vertaderament feixuc en passar a ocupar la presidència dels Jurats Mixtos de Treball de Tortosa el 1932. Havia estat designat expressament per la direcció nacional d'ERC per tal de contrarestar el domini aclaparador a la regió de l'Ebre dels membres del marcel·linista Partit Radical Socialista.

Des del fulletó *Acció*¹⁰ (portaveu d'AC) va endegar-se durant el 1933 una intensa campanya de denúncia de les anormalitats que s'anaven observant al Jurat Mixt, d'una manera especial en el ram de la construcció. Es tractava del fet que havent-se publicat unes bases per la confecció d'un cens obrer, s'havien dirigit a la Comissió Arbitral Mixta del ram de la construcció una sèrie de sol·licituds amb prec que els interessats hi fossin inscrits, algunes de les quals havien estat desestimades arbitràriament com denuncia el paràgraf següent:

Per justificar la condició de treballadors en les indústries de referència, acompanyaren els peticionaris tots els documents que les Bases els hi exigien. Entre la documentació hom demanava que l'obrer havia d'acreditar davant la Comissió la seva condició de treballador del ram de la construcció —condició que en aquest cas era justificada per mitjà de dues certificacions lliurades per patrons a les ordres dels quals havien treballat els qui ho demanaven. Doncs, bé, sabem que darrerament un grapat de peticions han estat desestimades amb la sola

afirmació feta pels vocals obrers de la Comissió —únics dictaminadors— afermant i assegurant que els peticionaris no eren professionals.

És a dir, doncs, que Artur Bladé es va trobar al bell mig d'una problemàtica política i social de primer ordre, en un moment en què les qüestions de treballs i els plets entre patrons i obrers eren conduïdes cap a situacions difícils i perilloses. Tant AC com ERC a Tortosa varen tenir durs enfrontaments amb la direcció del Centre Obrer de Corporacions, que romania en mans dels radicals socialistes. Aquests partits catalanistes denunciaven el fet que els sindicats obrers havien de restar deslligats de la política, atès que l'essència de l'obrerisme consistia precisament a defensar els interessos de classe lliurement, sense estridències polítiques i propagandes demagògiques. Era indubtablement una crida ferma a les organitzacions obreres per tal que s'abstinguessin de fer política. Bladé va apartar-se totalment de les pretensions intervencionistes dels polítics socialistes i, fent costat als criteris del seu partit, ERC, apostava per l'enfortiment de les organitzacions de treballadors de tota mena. Era del parer, però, que havien de tenir una finalitat de defensa i d'assistència mútua, a la vegada que havien de ser elements essencials en la relació amb els empresaris, i no retratar-se com als seus enemics.

EL POETA ARTUR BLADÉ

La faceta poètica d'Artur Bladé no havia estat gaire comentada ni estudiada. No ha estat fins al 2007, any del centenari del seu naixement, quan ha aparegut el seu primer recull poètic, *Versos de la guerra i de l'exili*, amb un excel·lent estudi introductor i càrrec de Joan M. Pujals. Natural de Vila-seca, aquest exconseller de Cultura de la Generalitat, ens aporta una anàlisi acurada del desenvolupament de la poètica bladeriana, a partir d'uns orígens juvenils amb diversos poemes publicats a *La Riuada*, que estaven replets d'adjectius entusiastes i amb un contingut bucòlic:

*Hora blava del matí,
hora de la llum més mansa;
cadascuna és un destí,
cadascuna una esperança.*

També remarca el fet que en la seua estada a Barcelona durant el conflicte bèl·lic va confeccionar un llibre de poemes, *La guerra dels meus trenta anys*, que mai no va veure la llum i, malauradament, no s'ha conservat. Li havia escrit el pròleg l'historiador tarragoní Antoni Rovira i Virgili. Posteriorment, ja instal·lat a Ciutat de Mèxic, va participar en algunes edicions dels Jocs Florals de poesia de l'exili, i va ser guardonat en els celebrats a Santiago de Xile el 1943.

Trobem molt encertades les conclusions que treu de la poètica bladeriana el mateix Joan M. Pujals i, per això, les reproduïm a continuació:

Artur Bladé no va pretendre assolir grans fites des d'un punt de vista retòric. Seguint l'aprenentatge, d'una banda, de la poesia popular i, d'una altra, el mestratge de poetes noucentistes com Josep Carner o Guerau de Liost, va conrear el gènere poètic des d'un ampli ventall compositiu que va des de la cançó de tall tradicional al vers llarg, tot alternant metres i rimes. Ara bé, el vertaderament important en la seva poesia és l'estat d'esperit que presenta davant una situació límit, cosa que proporciona moments de gran intensitat metafòrica.

POESIA POLÍTICA I SATÍRICA

Durant el període conegut com a Bienni Negre (1934-1936), Catalunya havia patit un veritable ostracisme polític en haver estat empresonats el president Lluís Companys i la resta de consellers del govern de la Generalitat. Els governs municipals democràticament elegits també havien estat clausurats i els municipis havien passat a ser regits per gestores afins al govern de Madrid, que incloïa ministres ultradretans. ERC va tornar al primer pla polític després de l'acaparadora victòria de la candidatura del Front d'Esquerres de Catalunya en les decisives eleccions legislatives celebrades el 16 febrer de 1936, després de les quals les diverses formacions dretanes varen veure reduït el seu poder a la mínima expressió. Es vivia un moment amb extrema divisió social entre els ciutadans dretans i els esquerrans.

El cicle "Misèria de poesia" va ser escrit, doncs, durant aquest període polític força convuls. Publicat al diari comunista *Lluita*, consta de 7 poemes que comencen el 23 de maig de 1936 i s'aturen precisament en la fatídica data del 18 de juliol de 1936, en què va esclatar la sagnant guerra civil. El fet que col·laborés amb un periòdic comunista, malgrat que el de Benissanet mai no va mostrar simpaties per aquest corrent ideològic, era degut a la seua gran amistat amb els esmentats germans Jardí (Tomàs, Josep, Joaquim i Albert), que constituïen tota una saga de dirigents polítics esquerrans i catalanistes.

El jove Artur Bladé ja havia viscut quatre anys a la ciutat i tenia un cercle d'amistats estable entre els sectors catalanistes i esquerrans. Se'ns presenta com a molt convençut dels seus ideals. Amb un to irònic i sarcàstic, fa ús de la lírica poètica per carregar amb duresa contra els sectors benestants tortosins, lligats al clergat i a la dreta reaccionària. Tots els poemes semblen estar pensats a consciència amb la idea de llançar un missatge explícit a la societat. Hem de fer esment del fet que no anaven signats, quan Bladé habitualment solia posar el nom a tots els seus escrits. Resulta obvi que el motiu pel qual els presentava anònimament l'hem de cercar en el to clarament burlesc dels poemes i, sobretot, en les ferotges crítiques cap a personatges públics que realitzava.

El primer poema porta el significatiu nom de "L'or de Moscou". Bladé pretén d'una manera burlesca sortir al pas dels nombrosos comentaris que anaven escampant els principals dirigents conservadors de la ciutat, que feien referència a unes suposades subvencions del govern comunista rus a la premsa esquerrana tortosina. Mentre ironitza sobre aquests fets, fins i tot gosa a ridiculitzar la màxima autoritat del catolicisme, el Sant Pare:

*Pels bancs també arriba l'hora,
ni Déu pot estar segur
i fins el Papa excomulga
l'or de Moscou.*

El segon poema, "Bau el Paga Bau", tira al dard directament envers el totpoderós polític dretà tortosí, mentre insinua de manera sarcàstica que els finançava la publicació per tornar a fer burla dels constants comentaris que apuntaven cap a un inusitat finançament bolxevic:

*En Joaquim necessitava
un periòdic tal i qual,
que era l'únic que mancava,
per lluir nostra ciutat.*

La composició següent, "La Taverna dels Valents", fa un repàs agredolç a diverses famílies dretanes i adinerades de la ciutat (Gamundi, Franquet, Castellà, etc.), als quals acusa d'enriquir-se a costes del poble. Comença amb una típica tonada molt repetida entre la poesia popular de casa nostra:

*La Taverna dels Valents
en té molta anomenada.
Els senyors panxacontents
van a fer-hi migdiada.*

El quart poema està dedicat a ridiculitzar la figura de l'historiador per excel·lència de Tortosa, Enric Bayerri, a partir de la publicació de la seua *Història de Tortosa*, en la qual incloïa la seua hipòtesi que Cristòfol Colom era nascut al barri tortosí de Ferreries. Bladé aprofita els versos per qüestionar l'autoritat de Bayerri en matèria històrica, en un moment en què aquest s'havia convertit en el veritable emblema cultural de la dreta i la seua monumental obra havia estat publicada sota el mecenatge de Joaquim Bau:

*Cap de tanta imatgeria,
de tant llustre i tant honor,
de tanta prosopopeia,
ni tan digna d'atenció,
com aquest senyor Bayerri,
l'il·lustre historiador,
èmul digne de Tucídides,
Titus Livi i Jenofont,
que ara ha descobert la terra
on veié la llum Colom.*

El cinquè poema, "Cançó de l'atur forçós", és a la vegada un sentit càntic a la gent treballadora i una crítica despietada cap als amos, els propietaris

rurals, durant el qual fa una crida ben explícita a la unió dels proletaris obrers davant dels poderosos enemics de classe:

*No et donaran ni una capçana
ni un tros de pa de rosegó
i pots finir de mala gana
de fred i fam en un racó.
Que tal vegada el carruatge
d'algun paràsit passarà,
i com si fos el darrer ultratge
el front de fang l'esquitxarà.*

El sisè poema, "RIP", està destinat a ridiculitzar els principals dirigents locals de la Lliga Regionalista, reconvertida en Lliga Catalana. El poeta aprofita els versos per recordar la negra història col·laboracionista d'aquest partit conservador autòcton amb la primera dictadura, i es congratula del fet que el seu periòdic *Ara*¹¹ hagués de tancar les portes:

*Car allò que es compta per altres diaris,
de vendes indignes i de traïcions,
i d'una assemblea de parlamentaris
que al rei es vengueren per quatre "bombons"...
Tot són fantasies de gent tafanera
com aquelles cartes que l'any vint-i-tres,
Cambó dirigia a Primo de Rivera
perquè Catalunya no surés mai més.*

El darrer poema, "Señor alcalde mayor", té un interès especial, ja que esdevé una crítica directa a la forma de fer de l'alcalde republicà de Tortosa, Josep Berenguer. Va ser publicat el mateix dia de l'*alzamiento nacional*. Ja dóna mostres evidents de les diferències internes dels sectors esquerrans, que s'aniran aguditzant encara més durant el conflicte bèl·lic. Fins i tot troba el moment per parlar del Jurat Mixt que ell presidia, el qual era qüestionat per part de les forces catalanistes per l'excessiu predomini dels marcel·linistes:

*Que no es prengui tan a broma
els conflictes dels carrers
(arreglats pels de la goma
a costelles dels obrers).*

Aquest cicle poètic va tenir, doncs, un final ben accidentat. Potser aquests poemes no mereixen passar a la història pel seu virtuosisme líric, però són indubtablement un magnífic retrat de les controvèrsies socials i polítiques del període més dramàtic de la nostra història contemporània. Tot i que no ens és possible enquadrar-lo dintre d'una vessant poètica determinada, ens demostren la bona capacitat de versar d'Artur Bladé i el seu excel·lent domini de la llengua catalana des d'una edat molt jove.

BIBLIOGRAFIA

BLADÉ DESUMVILA, Artur (1993): *De l'exili a Mèxic*. Barcelona, Curial.

BLADÉ DESUMVILA, Artur (2007): *Versos de la guerra i de l'exili*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (a cura de Joan M. Pujals).

ESTREM FA, Salvador (1993): *Obres completes*. Falset, Centre d'Estudis Falsetans i Museu de Falset.

GARCIA PUJADES, Xavier (1996): *El meu Artur Bladé*. Tarragona, El Médol.

SUBIRATS SEBASTIÀ, Emigdi (2007): *La catalanitat exiliada*. Amposta, EMD de Jesús.

SUBIRATS SEBASTIÀ, Emigdi (2007): *Joan Cid i Mulet, testimoni catalanista d'una ciutat i d'un temps*. Tortosa, Consell Comarcal del Baix Ebre.

Publicacions periòdiques

Acció. Tortosa, 1933-1934

La Riuada. Móra d'Ebre, 1928

Lluita. Tortosa, 1936

Vida Tortosina. Tortosa, 1932-1933

NOTES

1. Imponent polític i industrial que va ocupar diversos càrrecs de relleu tant a nivell polític com social: alcalde de la ciutat durant el període de la dictadura del general Miguel Primo de Rivera, diputat pel Bloque Nacional (únic diputat monàrquic que sortí elegit), diputat a Madrid pel Front Català d'Ordre el 1936, president del Círculo Catòlico Tradicionalista i del Requetè de Tortosa. Era l'ideòleg de la dreta tradicionalista que era considerada per part dels seus adversaris ideològics com *La Caverna*, ateses les seves idees ultracatòliques i reaccionàries. Durant la segona meitat dels anys 1920 seguien de manera fidel la doctrina que preconitzava la formació Unión Patriótica. Bau representava a la demarcació de Tarragona el bloc dretà que no acceptava la direcció política de la Lliga Regionalista. L'unia una gran amistat amb el líder ultradretà espanyol Joaquín Calvo Sotelo i vivia en un pis de la seua casa a Madrid, amb el qual va conspirar llargament contra la República.

2. Era el màxim dirigent de la Unió Republicana i posteriorment del Partit Republicà Radical Socialista. Va ser ministre d'Instrucció Pública i d'Agricultura en els diferents governs republicans. Nat a Cambrils, va obrir una escola laica a Roquetes, vila que juntament amb Ulldecona (on exercia el seu pare com a Guàrdia Civil) va vincular-lo a les Terres de l'Ebre. Va ser un prestigiós i controvertit ideòleg, que tingué un paper més actiu en la política estatal que en l'autonòmica, atès que en els cercles catalanistes barcelonins extremaren els seus dubtes sobre la seua catalanitat militant. La seua enorme ambició de poder, el seu dubtós catalanisme i les males relacions amb el president Francesc Macià, varen anar allunyant-lo progressivament de Barcelona i varen portar-lo a centrar la seua estratègia catalana estrictament al voltant d'una mena de regne de taifa en què va quedar retratada Tortosa en la ment dels seus disciplinats seguidors. No en va, era l'única ciutat demogràficament important que controlaven, atès que només pogueren fer extensible el seu predomini polític a alguns pobles de la comarca del Montsià com Ulldecona i Amposta. El 1935 s'incorporà a Izquierda Republicana, partit que presidia en Manuel Azaña; fet que li va permetre tornar a formar part del govern de Madrid després de la victòria del Front Popular a les eleccions legislatives del 16 de febrer de l'any següent; alhora que a instàncies de Domingo el seu antic partit, el PRRS, es convertí en PRE (Partit Republicà d'Esquerra). Un dels grans mèrits de Domingo fou que va saber

adoctrinar un grup de polítics de gran talla, que li feren costat tothora i estaven molt ben preparats per a presidir el govern municipal. Destacarem especialment: Joan Benet i Piñana, Josep Berenguer i Cros, Domènec Piñana i Homedes i Primitiu Sabaté.

3. Els músics Felip Pedrell i Ricard Lamote de Grignon; els escultors Agustí Querol, Josep Anicet Santigosa i Ramon Cerveto (pare d'una llarga saga d'artistes); els pintors Francesc Gimeno, Juli Moisès i Ferran Arasa; el metge Jaume Ferran (fill de Corbera d'Ebre); el periodista i polític Josep Felip Vergez; el jurista Martí Miralles (fill dels Freginals).

4. El Centre Cultural de Remolins⁵ va obrir les portes el 1920, gràcies a l'impuls que li varen donar tres persones entusiastes com David Ferrando, Josep Martí i Valentí Alegre. Entre les moltes activitats destacarem que organitzaren classes d'instrucció primària, estudis de francès i tota mena de xerrades de caire polític, agrícola i literari de gran nivell, que li varen permetre tenir com a invitats les més conegudes personalitats de la vida pública tortosina. Per la seva tribuna varen passar l'advocat Josep Faura, el polític Marcel·lí Domingo, el secretari de l'Ajuntament Andreu Celma, l'historiador Enric Bayerri, Joan Llanes (director del Col·legi Sant Rafel), etc. La quota dels socis era de 0,50 pessetes, alhora que disposaven d'una biblioteca amb llibres cedits per l'Ateneu.

5. Entitat que va ser fundada el 29 de juliol de 1910 amb el nom d'Orfeó Tortosí, que el 2 de gener de 1916 va constituir-se en Ateneu i tenia la seu a l'antic palau de la família Jordà. Va esdevenir un gran centre de cultura que feia bandera del fet que gaudia d'una biblioteca d'uns cinc mil volums, que abraçaven temes concernents al dret, la filosofia, la religió, la pedagogia, les ciències socials, la geografia, la història, l'art, la medicina, l'agricultura, la política, la literatura i la bibliografia tortosina. Tenien a la disposició dels seus socis i visitants tots els diaris que es publicaven a la ciutat, i altres de localitats importants com Tarragona, Barcelona, València, Madrid i Saragossa. També rebien els butlletins de centres excursionistes, el del Centre de Cultura de Reus, el de la Societat Castellonenca de Cultura i el de la Reial Acadèmia de la Història, la revista musical catalana, etc. Els socis quedaven dividits en diferents seccions: Literatura, Història i Idiomes, Belles Arts, Economia i Ciències Socials, Excursionisme i Agricultura. La direcció de l'Ateneu s'encarregava de l'organització de tota mena de cursos i de conferències, que el convertiren en el lloc idoni per al debat d'idees i per a la dinamització cultural de la ciutat. El seu local també va ser usat com a lloc de trobada i de reunió d'un bon nombre d'entitats tortosines com: la Mutual Tortosina, la Lliga Marítima, els Recs de Mílgamí, el Col·legi de Metges, el Col·legi de Farmacèutics i l'Associació de Premsa de Tortosa. A despit de totes aquestes activitats que s'hi organitzaven, l'Ateneu és especialment recordat per l'edició durant vint anys (1913-1933) de *La Zuda* (que s'edità originàriament com a butlletí de l'Orfeó Tortosí), que ha estat la revista d'arts i cultura que ha tingut més llarga duració a la ciutat. Atès que el centre el dirigien persones vinculades als sectors tortosinistes i tradicionalistes, i molts dels seus socis ho eren també del Círculo Catòlic Tradicionalista, la major part dels articles eren en llengua castellana i sobre temes referents a uns suposats fets gloriosos històrics de la ciutat, els llinatges tortosins, alts càrrecs i cultes religiosos, etc. A finals dels anys vint l'orientació de la publicació va canviar considerablement, a causa de l'entrada a la direcció de l'Ateneu dels homes vinculats al setmanari *Vida Tortosina*, que li varen donar un toc molt més progressista i catalanista i varen promoure la publicació d'articles en català.

6. Va ser assassinat a l'agost de 1936, en esclatar la revolució, pels seus lligams amb la Lliga Regionalista i el seu catolicisme militant. Va ser un poeta de renom (*El Crist de la solitud*, 1936), i publicà en revistes com *Priorat*, *El Llamp* i *Tivissa*.

7. Es tracta d'uns apunts sobre Bladé publicats a Gandesa el 1929 al llibre *La gent del Llamp*, al qual retratava com a jove intel·lectual i amb molt talent literari, i ja denunciava la incomprensió que rebia per part de la ciutadania del seu poble.

8. *La ruta incògnita* és el nom de la primera novel·la que va editar Cid i Mulet a Mèxic, en la qual retrata l'estat d'ànim dels exiliats catalans que anaven a bord del *Nyassa*.

9. Ens l'ha cedit el seu fill, Artur Bladé i Font, i forma part d'un conjunt d'escrits inèdits coneguts com *L'exiliada II*.

10. "Què passa al Jurat Mixt?". *Acció*, núm. 6, 31-VII-1933.

E. Subirats

11. Ha estat l'únic diari en català que ha tingut la ciutat de Tortosa al llarg de la seua història. El director era Rafel J. Sàlvia, bon periodista i poeta que als anys 1950 va realitzar una gran carrera com a cinematògraf. Va dirigir cèlebres pel·lícules com: *La tonta del bote*, *Las chicas de la Cruz Roja* i *La gran familia*. Entre els seus col·laboradors hi havia el canonge catalanista Tomàs Bellpuig i el poeta Joan Torner i Balagué *Lluís del Montsià*.

12. *Lluita*, núm. 3, 23-V-1936.

13. *Lluita*, núm. 4, 30-V-1936.

14. *Lluita*, núm. 6, 13-VI-1936.

15. *Lluita*, núm. 7, 20-VI-1936.

16. *Lluita*, núm. 8, 27-VI-1936.

17. *Lluita*, núm. 10, 1-VII-1936.

18. *Lluita*, núm. 11, 18-VII-1936.

ANNEX: RECURS DE MISÈRIA DE POESIA

L'OR DE MOSCOU¹²

Si el secret voleu guardar-me,
i no ho heu de dir a ningú,
jo us diré qui paga LLUITA...

L'or de Moscou!

Bela-Kun va estar a Tortosa
i no el va veure ningú...

Portava una bossa plena
d'or de Moscou.

Vam anar al racó d'Olmedo,
lloc miserios i segur,
i ens omplírem les butxaques
d'or de Moscou.

Beguérem tres gots de vodka
que és beguda molt tabú...

Calia que celebréssim

L'or de Moscou.

Convinguérem un contracte
(estès en paper bambú)
i al moment restava nostre,

L'or de Moscou.

El Komintern s'extasia
i tremola el rei Zogú...

Ara veuran si té força,

L'or de Moscou.

Violarem les dones,
(tal com he feia Landrú)
i també en tindrà la culpa

L'or de Moscou.

Pels bancs també arriba l'hora,
ni Déu pot estar segur
i fins el Papa excomulga
l'or de Moscou.

Tremoli la burgesia
al crit del HPU,
no hi ha res al món que venci
l'or de Moscou.

LLUITA, LLUITA és el periòdic
que mai hi podrà ningú,
perquè és l'únic que avui el paga
l'or de Moscou.

BAU EL PAGA BAU¹³

Ciudadans quina badada,
quina badada més gran!
L'altre dia asseguràvem,
com ni no féssim cap mal,
que aquest periòdic sortia,
per la generositat,
de Moscou que ens regalava,
els diners a gavadals.
I és l'hora que amb energia,
devem desautoritzar
la badada del poeta,
(que com tots no té ni un ral)
i té la memòria flaca,
car no beu més que sidral.
No senyors. Aquest periòdic,
sigui dit en veritat,
està pagat com tants altres,
per la lliberalitat,
(i preguem que no s'ofengui
si el mot és poc apropiat,
d'aquest home guapo i dúctil,
ric, savi i arxielegant,
president de margaritos,
i de pistolers lleials,
que a Madrid fa companyia
a Lamanié de Clairac,
per a defensar la pàtria
del marxisme eixelebrat.

En Bau, sí. No hem d'amagar-ho.
Volem proclamar-ho alt,
això sí que no és el *timo*
del *cuartel* i dels soldats,
ni el de la marca de l'oli,
ni l'acta del Diputat,
que fou pastada a Vinebre
per misteriós encant...
(Pessetes són vots. Misteris
del sufragi universal.)
En Joaquim necessitava
un periòdic tal i qual,
que era l'únic que mancava,
per lluir nostra ciutat,
A l'ensem que *La Ribera*,
Correo i el vell *Herald*.
Per què cal dissimular-ho...?
per què no dir-ho ben clar?
No som gent de dues cares,
i a l'estil dels radicals.
La cosa fou molt senzilla,
sens gaire cerimonial...
Llaonet tingué la idea,
Tarragó ens ho proposà
i el mateix Fèlix Bilbao,
també ens hi posà la mà,
amb un somriure dolcíssim,
i mirada virginal.
Ens regalaren dos calzes,
quatre copons i un missal,
i dos hòsties consagrades,
i deu ciris de sis rals.
Resàrem cinc pares-vostres,
per Don Jaume i per Don Joan
als acords de la Carioca
i de la marxa reial.
I així es signà la contracta
ad majorem Dei gloriam,
que vol dir, segons els clàssics
"la qüestió és anar tirant".

LA TAVERNA DELS VALENTS¹⁴

La taverna dels valents
en té molta anomenada.
Els senyors panxacontents
van a fer-hi migdiada.
La taverna dels valents
només vol gent reposada.
Abans no era com avui
aquesta taverna fada,
no tenia tan bon vi,
ni gent tan dignificada.
El jovent que anava allí,
era de la patacada.
Amics de la bicicleta
i de la cursa brandada,
del pedal i de la meta
i de pista peraltada;
Gent de cama forta i neta
per a lluir l'esprintada.
Però avui diu que allí hi van
gent d'armilla ben folrada
dels que porten "calé" al banc
i tenen casa moblada,
amics del "anar tirant"
i d'empaitar la criada.
Gourmets de la sopa d'all
i de la llet condensada,
Sacanella el que en treball
hi té fama ben guanyada
i Gamundi el famós gall
de la clenxa ben tallada.
I el bell Mora, Secretari
d'aquella radicalada
que va fer passar el calvari
a la ciutat estimada.
Mentrestant a ca la Mari
ni tallaven cansalada.
I Mingo i el gran Franquet,
parella molt primmirada,
i Luque, el generalet
de la goma ensinistrada,
que a més d'un obrer distret
ha tustat la costellada.

I Juanito Castellà
que en una data passada
quasi fou republicà
de la catorze-abrilada,
quan li feien censurar
d'El Pueblo, la galerada.
I el *baturro* don Jesús,
més tibat que una plomada,
i un Jutge que juga al mus
fent la seva justiciada
tot pensant amb el barnús
d'una meuca empiocada.
I guardem darrerament
com a flor més delicada
Andrade el gran confident
de la repressió passada,
digne de tot monument
i de la guillotina.
I així anirem citant
tota la gent honrada
que es mata bo i treballant
dia i nit i matinada,
per a fer gloriosa i gran
nostra ciutat estimada.
La taverna dels valents
en té molta anomenada...
Els senyors panxacontents
hi van a fer migdiada.
La taverna dels valents
només vol gent reposada.

COLOM ERA DE TORTOSA¹⁵

“Gran cosa les descobertes!
Gran cosa els descobridors!
Els homes que descobreixen,
La flor i nata del món.”
Mossén Piquer

Quantes coses hi ha a Tortosa
que causen admiració!
Coses velles, coses noves
de present i l'antigor...
Roques, muralles, esglésies,
places, carrers, carrerons...

La Zuda, la Seu i l'Àngel,
(que ara ha rebut del corpó).
però entre tantes i tantes
que ara no escau fer menció,
cap de tanta imatgeria,
de tant llustre i tant honor,
de tanta prosopopeia,
ni tan digna d'atenció,
com aquest senyor Bayerri
l'il·lustre historiador
èmul digne de Tucídides,
Titus Livi i Jenofont,
que ara ha descobert la terra
on veié la llum Colom.
Teixiu, ciutadans, garlandes
de roses i cinamons,
de llorer i de farigola
per a posar sobre el front,
del descobridor de l'home,
que ha estat més descobridor.
Si un va descobrir l'Amèrica
i ens va donar un nou món,
l'altre ha descobert la terra
on aparegué Colom,
i ens ha donat una glòria
que avui envegen les nacions.
Gran home el senyor Bayerri!
per ell avui sap tothom
que Colom naixé a Tortosa,
a l'altra banda del pont,
a Ferreries, la Gènova
tortosina d'aquells jorns,
molt abans que Donya Glòria
hagués vist la llum del Sol.
Segons ens conta la història,
del nostre historiador,
el petit Cristòfol era
més llest i viu que un mussol,
amic de pescar l'anguila
i de buscar sota els oms
la manera més airosa,
de trobar un camí nou
a la Índia misteriosa
que queia allà no sé on.

Meditava i meditava...
menjava mel i matons...
l'afaitava Lamparilla,
al mateix temps que Cassol
i l'alfarenc li ensenyaven
la manilla i el majonc,
i com a cosa més fina,
a l'Aube, un esquilador
li trençava la melena
que havia de trobar un món.
Tortosins i "genovesos"
(els de la Fonda del Sol)
poden cantar l'al·leluia
i Maria de la O.
Colom és fill de Tortosa!
(Bayerri, ho ha dit, senyors).
Que surtin savis molt savis!
Que vinguin historiadors,
arqueòlegs cabalístics,
de Xina i Wladivostock.
Que surtin els grans saviassos...
Keyserlig, Wells i Tomphson.
A veure qui és el pinxo
que faci tastar la pols
a Bayerri l'home il·lustre,
descobridor de Colom.
Ningú vol la controvèrsia.
Ningú s'hi ha vist amb cor.
I Bayerri cerca i flaira
des d'un pol a l'altre pol.
Tots s'amaguen. Tots els temen.
Ningú vol res amb l'autor
d'una Història de Tortosa,
que té cinc o sis mil "toms".
Però, ah, quina sorpresa!
Resta astorat tot el món...
Allà baix a Barcelona,
per les barraques del moll,
menjant cacauets i xufes,
s'ha trobat per fi el prohom,
que ha de portar la contrària
al nostre historiador.
Així ho posen a la premsa!
Així ho diuen a tothom!
Correu i porteu cadires.

A l'Ateneu... Correu tots!
No hi fa res que ningú sàpiga
si és de Grècia o de Canton.
El cas és poder anunciar-ho!
El que cal és fer soroll!
Bayerri és home d'empenta
i una mica tant me'n fot.
I arriba l'hora anunciada.
La sala de gom a gom.
Bayerri puja a l'estrada
i tothom exclama ¡oh!
El savi de Barcelona
no ha vingut (quin desconsol).
Diu que el tren ha marxat d'hora
o bé que tenia son...
I Bayerri, l'home il·lustre,
xerra i parla ben tot sol
de la *Pinta* i de la *Niña*
i de la bola... del món.
Va caient la pluja fina...
canta al *Coli* la Serós...
I quina cosa més rara...
ningú malpensa un segon.

CANÇÓ DE L'ATUR FORÇÓS¹⁶

Treballador que no treballes
i vas pel món com un vençut...
Tens fam i fred? Doncs per què calles?
Per què el braç fort portes caigut?
La teva vida dissortada
no tindrà accent de rebel·lió...
Seràs anyell de moltonada,
sense ideals, sense unió?
Pensa amb el món que viu i dansa
amb tot el que tu has produït...
I tu no tens ni una esperança,
que et faci batre el cor del pit?
Ja has treballat tota la vida,
dia per dia, sol a sol...
Ara que sobres, ningú et crida;
ara que vagues, ningú et vol.
Ja has mogut prou l'esquerpa serra,
o el ferro dur ja tens forjat;
ja has solcat prou la mare terra...
Ja et pots morir, ja has acabat.

No et donaran ni una capçana
ni un tros de pa de rosegó,
i pots finir de mala gana
de fred i fam en un racó...

Que tal vegada el carruatge
d'algun paràsit passarà,
i com si fos el darrer ultratge
el front de fang l'esquitxarà.

Tota la terra és una dansa
d'atur, de vaga, fred i fam.
Mes tot el món té una cavança
i ja es comença a sentir el clam
de tots, aquells que a milionades
falç i martells porten als dits,
i van pel món a grans gambades
ben forts, ben junts i ben units,
fins canviar aqueixa innoble
situació d'atur forçós
per proclamar el triomf del poble
on tots seran treballadors.

Treballador que no treballes
o vas pel món desalenat...
Aixeca el puny ben clos enlaire
per a forjar la nova Societat.

RIP¹⁷

"El diari *Ara*, òrgan
de la Lliga en aquesta ciutat,
ha deixat de publicar-se."
(Dels periòdics)

Quina vida més trista és aquesta!
Quina vida més trista, ai de mi!
Si ahir, per exemple, era festa,
avui és dia de son i mal vi.
A la Lliga tot era alegria,
a la Lliga menjaven brossat,
Casabó cada mes esmunyia
i el cel era d'un color rosat.
La vida somreia... Florian les roses...
(Eren tres mil pafies que anaven caient.)
—Quantes coses farem, quantes coses
li deia Felipe a Lluís Climent.

—Cercarem casaques per fer de ministre,
quan arribi l'hora de la processó,
a la cadenera comprarem alpistre
i una Verge nova pel nostre Però.
—I també, un periòdic —Lluís afegia.
—I també un periòdic —Felip aprovà.
I així fou com *Ara* aparegué un dia
i tota la Lliga es posava a badar.
I vinguin campanyes de “patriotisme”,
Per salvar la “pàtria” com ja fa trenta anys,
quan Cambó i Ventosa tot fent humorisme,
la PÀTRIA es venien a propis i a estranys.
Però, això què hi feia? El cas era un altre.
(La gent de la Lliga no passa fatics).
El cas era dir-los un dia i un altre,
a Cambó i Ventosa... els il·lustres amics.
Car allò que es compta per altres diaris,
de vendes indignes i de traïcions,
i d'una Assemblea de parlamentaris
que al rei es vengueren per quatre “bombons” ...
Tot són fantasies de gent tapanera,
com aquelles cartes que l'any vint-i-tres,
Cambó dirigia a Primo de Rivera
perquè Catalunya no surés mai més.
I així el gran diari anava fent via...
A casa la Lliga tot eren cançons...
Climent recordava la Seminaria...
i Casabó anava enviant patacons.
Visca, visca sempre l'homeopatia!
Cridava a veu plena el castís don Tomàs!
Felipe el Hermoso, tallava i munyia
i amb l'anís, Lapeira s'anava fent gras.
Fou tanta l'eufòria que de mica en mica,
la Lliga eixamplava el seu casinet,
car es transformava posant-se bonica,
fins a convertir-se en “Lliga-Cabaret”,
Puix que en hores cautes quan l'amor s'excita,
i la lluna vetlla pel blau infinit,
la bella fulanita i la Zutanita
als vells de la Lliga causaven neguit.
I fins una tarda de *sangre torera*
hom assegurava que allà a Vinaròs,
el pro-noi il·lustre i dilecte tronera
a la Mis Garganta, cobria de flors.

Però tot s'acaba, com digué una bruixa...
S'acaba la vida, s'acaba l'arròs...
Casabó s'empipa i la mosca no afluixa
i aquelles rialles ara ja són plors.
Ara *Ara* és morta... perquè diuen que ara
Ara no servia per l'hora tan greu
Li resem un Ave... li tapem la cara
i amb un dos Requiescat,
se'n va enganyar Déu

"SEÑOR ALCALDE MAYOR"¹⁸

Señor alcalde mayor,
qui ara us veu i qui us ha vist;
ara se us menja l'enyor
i teniu el posat trist.
Ara feu la cara llarga,
com un malalt de la fel;
teniu la rialla amarga
i ho mireu tot amb recel.
Abans era una altra cosa...
Tot anava més formal;
Floria com una rosa
la direcció general.
El poble s'embabucava,
dolçament, molt dolçament,
que encara no desconfiava
i tothom anava fent.
Si es va cavar la duana,
prou vingueren eleccions...
i Tivo perdé la vara
i es queda veient visions.
La Ciutat es mereixia,
(segons deia certa gent)
un home de més valia
que un metge poc eloqüent.
I vingueren males cares...
Els benets desauciats...
Les obres eren molt cares...
s'empipaven els parats...
Molts de la Conselleria,
començaven a estar tips
de tant anar a l'Alcaldia
i sortir sempre pansits.

Els congriaven les tempestes
al si dels Centres obrers;
la gent no estava per festes
ni per malgastar calés.
I així es complica, es complica
i el mosquit es fa marull
i la troca s'embolica
i la Ciutat bufa i bull.
Car diuen que a l'Alcaldia
cal un home popular
que es presenti amb simpatia
i no amb la llei a la mà.
Que tingui més bona cura
de la Borsa dels parats,
i servi la mà més dura
pels feixistes i *enxufats*.
Que no es prengui tan a broma
els conflictes dels carrers
(arreglats pels de la goma
a costelles dels obrers).
Que al poble ja no s'enganya
fàcilment tan fàcilment...
i vol bacallà i no ganya
bon anís i no aiguardent.
Que no vol jugar a la corda
com al bienni primer...
I es recorda i es recorda
d'aquell setze de febrer...
D'aquelles belles promeses
de Justícia i Llibertat,
de Treball i de dolceses...
I de llebre i no de gat.
I així s'ha escampat l'onada
de desaires i mals plets,
que fins cap d'arròs s'enfada
i s'enrabien els benets.
I els lligaires s'extasien,
i els carlins mengen *sandwich*
i els radicals ja somien
en assaltar el Jurat Mixt.
I és per çò que va fent via
el senyor Alcalde, pensant
que val més que l'Alcaldia...
El bufet i anar tirant.